

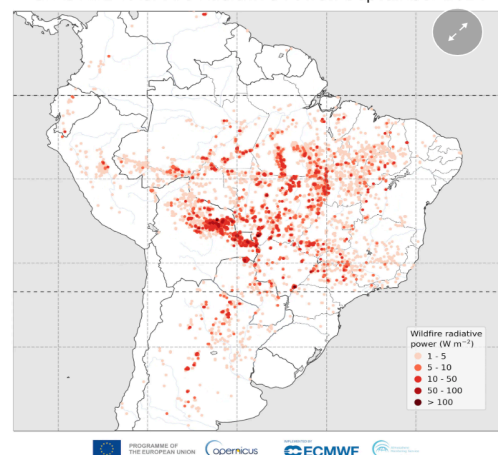
Ecocidi al l'Amazones? Incendis forestals fora de control

Aquest 2024 els incendis al l'Amazones han causant conseqüències devastadores a l'Equador, el Brasil, Bolívia, el Perú i Veneçuela

En 2024, la Amazònia ha estat devastada per una sequera extrema, desencadenant incendis forestals incontrolables que han generat un vast núvol de fum sobre gran part de la regió. Durant agost, aquest fum es va estendre a altres llocs del continent, aconseguint zones a milers de quilòmetres. La majoria d'aquests incendis van ser iniciats per l'activitat humana, però la vegetació seca, intensificada per la sequera, va alimentar incendis que ràpidament es van tornar immanejables en tota la regió.

El nombre de focus d'incendi en la Amazònia va augmentar significativament al juliol, i la situació va empitjorar encara més a l'agost. Només en aquest mes, es van registrar 28,697 incendis, la qual cosa va elevar la xifra total de l'any a 53,620. Això representa un augment del 80% en comparació amb el mateix període de 2023, quan es van registrar 29,826 incendis. El nombre d'incendis acumulats entre gener i el 27 d'agost de 2024 és el més alt des de 2010, la qual cosa reflecteix la gravetat de la situació.

GFASv1.2 Total Fire Radiative Power: September 2024

El Brasil i Bolívia, dos dels països més afectats, han alliberat aproximadament 210 bagatelles de diòxid de carboni com a resultat d'aquesta devastadora ona d'incendis. A més de la Amazònia, el Pantanal, un ecosistema compartit entre Bolívia, el Brasil i Paraguai, també ha sofert nivells rècord d'emissions en els últims 20 anys.

Aquesta crisi ambiental està directament relacionada amb la desforestació acumulada a la regió, la qual ha reduït la capacitat de la

Amazònia per a generar humitat i precipitació, un cicle vital per a la seva pròpia regeneració.

Especialistes i autoritats apunten al fet que molts d'aquests incendis van ser provocats intencionadament, malgrat les prohibicions imposades per alguns països en relació amb l'ús del foc per a la gestió agrícola i forestal. Aquests actes, generalment comesos per agricultors o delinqüents que busquen buidar àrees de selva per a la seva explotació, han quedat en gran manera impunes. La combinació d'aquesta impunitat amb la pitjor sequera en dècades ha creat una situació insostenible.

Al llarg de 2024, Sud-amèrica ha registrat prop de 400,000 focus d'incendi, gairebé el doble dels reportats en el mateix període de 2023, segons l'Institut Brasiler de Recerques Espacials (INPE). Aquesta situació no sols afecta la biodiversitat i la salut dels ecosistemes, sinó que també contribueix significativament al canvi climàtic. Organitzacions com Mapbiomas han ressaltat que quan la selva nativa crema i els arbres afectats emeten més diòxid de carboni del qual poden absorbir durant la dècada següent, afeblint la capacitat de la Amazònia per a mitigar l'escalfament global.

El mal causat per aquests incendis no sols degrada la vegetació, sinó que també afebleix el dosser forestal, incrementant la radiació solar en la zona i fent que els incendis recurrents siguin més probables. Així mateix, afecta a les comunitats indígenes i les seves llars, els qui es veuen forçats a desplaçar-se per a no ser víctimes del foc. Aquesta retroalimentació negativa redueix la capacitat de la Amazònia per a mitigar els efectes del canvi climàtic, contribuint a la proliferació de fenòmens meteorològics extrems, cada vegada més freqüents i devastadors en tot el planeta.

Lleis "incendiàries" a Bolívia

Des de 2013, Bolívia ha implementat una sèrie de lleis i decrets que han facilitat l'expansió descontrolada de la frontera agrícola, contribuint a una crisi ambiental sense precedents al país. Aquestes normatives han qualificat de "incendiàries", ja que han promogut el desmunt massiu de boscos i han exacerbat la desforestació, intensificant la crisi d'incendis que afecta vastes regions de Bolívia.

Una de les lleis més controvertides és la Llei 337, coneguda com la "Llei de Suport a la Producció d'Aliments i Restitució de Boscos", que va atorgar amnistia als desmunts il·legals realitzats fins a 2011. Aquesta llei va permetre la regularització de terres prèviament desforestades, la qual cosa va marcar el camí per a l'expansió agrícola sense restriccions. La Llei 502, va ampliar l'abast de la Llei 337. Entre 2015 i 2022, es van desforestar 460.000 hectàrees de bosc, de les quals només 40,800 es van destinar a la producció d'aliments, la qual cosa deixa oberta la pregunta de què va

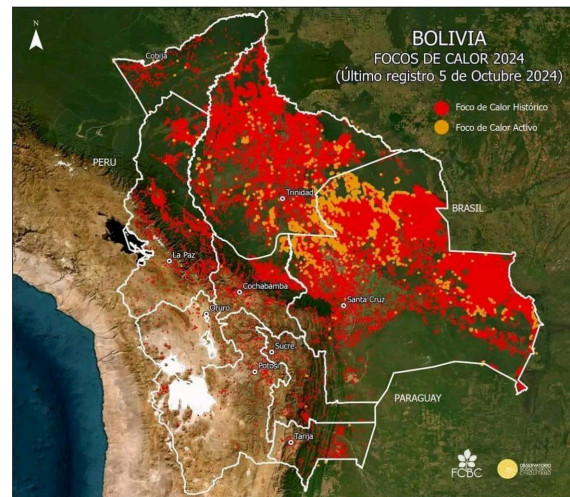
ocórrer amb la resta de les terres desforestades.

La Llei 741, aprovada en 2015, va permetre a petits i mitjans propietaris desforestar fins a 20 hectàrees de bosc per a activitats agrícoles i pecuàries. Encara que el seu objectiu era promoure la producció alimentària, aquesta normativa ha estat aprofitada per interessos privats i traficants de terres, la qual cosa ha resultat en incendis enormes i descontrolats, especialment en les àrees vulnerables. Aquests incendis han devastat grans extensions de bosc i han afectat greument les comunitats indígenes.

L'impacte d'aquestes lleis s'ha vist agreujat per normatives addicionals, com la Llei 1171, que perdona el pagament de multes per crema no autoritzada, i el Decret Suprem 24.253, que imposa una multa simbòlica de només 20 centaus de dòlar per hectàrea desforestada il·legalment, la qual cosa converteix a Bolívia en un "paradís" per a la desforestació il·legal. A més se sumen el Decret Suprem 3973 i la seva posterior ampliació amb la Llei 26075, que prioritza la producció ramadera i industrial sobre la conservació forestal.

Malgrat els devastadors incendis que han consumit gairebé quatre milions d'hectàrees en tan sols uns mesos, les normatives que permeten aquestes pràctiques continuen vigents. El Decret Suprem 4334, que regula el desmunt en Santa Cruz i Ben , ha facilitat el que els experts diuen "incendis autoritzats". Aquests incendis, lluny d'estar controlats, han incrementat la contaminació, la pèrdua de biodiversitat i han agreujat la crisi ambiental a Bolívia.

El sector productiu ha estat assenyalat com el principal responsable dels incendis forestals en Santa Cruz. No obstant això, la Cambra Agropecuària de l'Orient (CAO) ha defensat que només el 29% de les terres a la regió pertanyen a grans, mitjans i petits productors, mentre que el 78.4% dels incendis es produeixen en terres fiscals i comunitats indígenes.

Davant aquesta crisi, les organitzacions ambientals i civils han fet un anomenat urgent per a revisar i derogar aquestes lleis, ja que no sols contradiuen la Constitució Política de l'Estat, sinó també la Llei del Medi Ambient i la Llei de la Mare Terra.

Finalment, després de dos mesos d'incendis devastadors, que van deixar 56 cases destruïdes i gairebé quatre milions d'hectàrees calcinades, el govern bolivià va declarar el 30 de setembre de 2024 un desastre nacional. Aquesta tragèdia se suma a un històric de 10 milions d'hectàrees cremades al país, la qual cosa representa aproximadament el 10% del territori bolivià.

El cas del Brasil

En 2024, el Brasil ha estat el país més afectat pels incendis forestals, amb més de 40,2 milions d'hectàrees cremades, superant la mitjana anual de l'última dècada de 31 milions, segons Copernicus. Almenys una desena de bombers han perdut la vida combatent les flames. Fins a juliol, es va registrar un rècord històric de més de 113.000 quilòmetres quadrats destruïts per incendis.

Durant agost, més del 80% dels incendis es van concentrar en els estats de Pará (36%), Amazonas (29%) i Mato Grosso (16%). Experts assenyalen que els incendis en la Amazònia, un bioma on el foc natural és rar, són deliberadament provocats, majorment per a activitats agrícoles, com la desforestació i la renovació de pastures.

La ministra de Medi Ambient, Marina Silva, va explicar que la combinació d'altres temperatures, sequera i evapotranspiració ha fet que els biomes brasilers siguin més vulnerables al foc. Un estudi de l'ONG World Weather Attribution (WWA) també va revelar que la sequera, el canvi climàtic i el fenomen El Niño van augmentar significativament la probabilitat d'incendis en el Pantanal.

Des de l'Observatori del Clima es va subratllar que la majoria d'aquests incendis són d'origen humà. Al Brasil, la crema de pastures i parcel·les desforestades és una pràctica comuna en aquesta època, però enguany la destrucció ha estat molt major. Encara que la desforestació en l'Amazònia ha desacelerat, continua sent un problema greu, mentre que

regions com El Tancat continuen perdent grans àrees per l'expansió de cultius de soja.

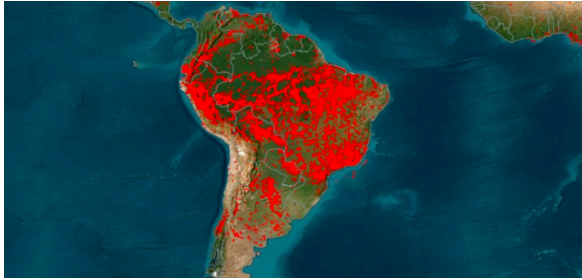
L'ONG AllRise ha assenyalat que durant el govern de Jair Bolsonaro, les multes per desforestació il·legal van disminuir un 42%, fomentant la impunitat. Des de 2021, el Brasil ha registrat més de 180.000 morts relacionades amb incendis en els últims 80 anys, una xifra que reflecteix l'impacte acumulat de la destrucció ambiental.

La resta de la regió

En la resta de Sud-amèrica, els incendis forestals continuen afectant greument diversos països. A l'Equador, les autoritats van evacuar a centenars de famílies a causa dels incendis que amenaçaven la capital, Quito, la qual cosa va obligar el president Daniel Noboa a cancel·lar la seva participació en l'Assemblea General de l'ONU.

El Perú també ha estat durament colpejat, amb almenys 21 morts com a resultat del foc i el fum, la qual cosa va portar el govern a declarar l'estat d'emergència en diverses províncies.

L'Argentina va enfrontar focus actius a la província de Córdoba, a la regió central, mentre que a Colòmbia, els incendis han afectat principalment el departament de Tolida, situat en el sud-oest del país. Per la seva part Paraguai, ha vist com el foc va arrasar més de 353.000 hectàrees, incloses 14,119 hectàrees pertanyents a comunitats indígenes, segons dades de satèl·lits.

Ecocidi? Responsabilitat Internacional

Els incendis que han devastat l'Amazones en 2024, la principal causa de les quals és atribuïda a l'activitat humana, plantegen greus preguntes sobre la responsabilitat dels Estats i la possibilitat de classificar aquests esdeveniments com a ecocidi. La desforestació massiva, els incendis intencionats i la ineficàcia en l'aplicació de les lleis ambientals nacionals i internacionals revelen una evident negligència estatal en la protecció d'aquest ecosistema crucial per al món.

El concepte d'ecocidi ha estat proposat en fòrums internacionals com un crim de dret internacional comparable a crims de lesa humanitat o genocidi. Si bé encara no ha estat incorporat formalment en l'Estatut de Roma de la Cort Penal Internacional, molts juristes i activistes sostenen que la destrucció ambiental a gran escala, con al que passa a la Amazònia, compleix amb els criteris de mal intenció i sistemàtic necessaris per a ser considerat ecocidi.

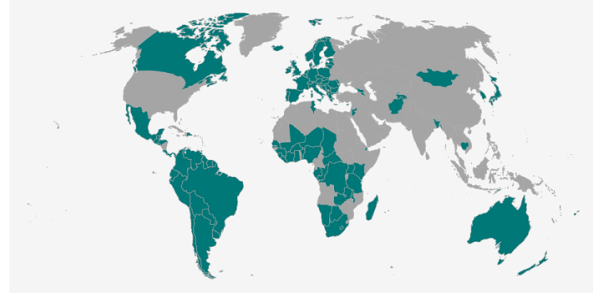
El dret a un medi ambient s'ha reconegut en múltiples sistemes internacionals de protecció de drets humans. La degradació ambiental afecta no sols a aquest dret, sinó també a altres drets fonamentals, la qual cosa imposa obligacions als Estats per a respectar i garantir

la protecció dels seus ciutadans enfront d'aquests danys.

La responsabilitat dels Estats es deriva de la seva obligació de prevenir la destrucció ambiental, en el marc de tractats internacionals com l'Acord de París i la Convenció sobre la Diversitat Biològica. La falta d'implementació o d'aplicació efectiva d'aquestes normatives, sumada a polítiques que incentiven indirectament la desforestació, podria convertir als Estats en responsables de facilitar o no prevenir aquests crims ambientals. Així, els incendis en l'Amazones, al ser majoritàriament causats per la intervenció humana i la falta de protecció estatal efectiva, podrien arribar a ser considerats com un cas d'ecocidi, donada la seva capacitat per a causar danys irreversibles a un dels ecosistemes més valuosos del planeta.

En 2021, el Col·lectiu de Defensa dels Drets Humans, la Comissió Arns i l'Articulació dels Pobles Indígenes del Brasil van presentar davant la CPI denúncies contra l'expresident Jair Bolsonaro per crims de lesa humanitat i genocidi, argumentant que la seva gestió va facilitar la degradació ambiental de la Amazònia.

124 països podrien reconèixer al ecocidi com a delictiu internacional
Estados miembros del Estatuto de Roma de la Corte Penal Internacional

És crucial que la comunitat internacional continuï impulsant el debat sobre la tipificació de l'ecocidi en el dret internacional, per a responsabilitzar tant als actors estatals com no estatals que perpetuen aquest tipus de destrucció ambiental. Al setembre, el Secretari General de l'ONU, António Guterres, va subratllar davant l'Assemblea General que el món es troba en una situació insostenible a causa de la impunitat, la desigualtat i la incertesa en el món. Els incendis en la Amazònia exemplifiquen aquesta realitat: provocats per la mà humana, romanen impunes i agreugen les condicions de desigualtat, afectant les comunitats que perden les seves llars i mitjans de subsistència.

Conclusions

La crisi d'incendis forestals que afecta la Amazònia i altres regions de Sud-amèrica resalta la connexió entre l'activitat humana, la degradació ambiental i el canvi climàtic. La devastació provocada per aquests incendis, majoritàriament atribuïble a pràctiques agrícoles irresponsables i a un marc normatiu permissiu, planteja serioses preguntes sobre la responsabilitat dels Estats en la protecció d'ecosistemes vitals.

La magnitud dels incendis, que ha resultat en la pèrdua de milions d'hectàrees de vegetació i en grans emissions de diòxid de carboni, subratlla la necessitat urgent d'enfortir les lleis

ambientals i garantir el seu compliment. La ineficàcia de les polítiques actuals i la impunitat dels qui causen aquests incendis no sols agreugen la crisi climàtica, sinó que també vulneren els drets de les comunitats dependents d'aquests ecosistemes.

El concepte d'ecocidi emergeix com un aspecte crucial en el debat sobre la protecció ambiental, i la comunitat global ha de treballar per a integrar-ho en el dret internacional. La crisi en la Amazònia hauria d'inspirar una cooperació internacional eficaç i polítiques sostenibles per a revertir danys i assegurar un futur viable per a les pròximes generacions. En aquest sentit, és prioritari restaurar i conservar, assegurant que el desenvolupament econòmic no comprometi la protecció dels recursos naturals i el benestar de les comunitats afectades.

El món es troba en un punt d'inflexió davant la COP16 sobre biodiversitat, que està en risc degut a aquesta catàstrofe d'incendis a la l'Amazones, on els Estats tenen l'oportunitat de complir els seus compromisos.

Pamela Robledo Saucedo
estudiant de Màster en Diplomàcia i
Organitzacions Internacionals

Referències:

- Fladvad, C., & Andreucci, F. (2024). Ecocide in the Amazon: Navigating the Contested Politics of Environmental Rights in Bolivia. *Advances in Public Law and Crime*, 1(1), 22-31.
- Kalkandelen, K., & O'Byrne, D. (2017). On ecocide: toward a conceptual framework. *Distinktion: Journal of Social Theory*, 18(3), 333-349.
- Raftopoulos, M., & Morley, J. (2020). Ecocide in the Amazon: the contested politics of environmental rights in Brazil. *The International Journal of Human Rights*, 24(10), 1616-1641.
- Raikas, T. (2020). The Amazon is on fire: States' responsibility to protect the Amazon environment from a human rights perspective.
- <https://www.wwf.es/?68080/La-Amazonia-registro-mas-de-50-000-focos-de-incendios-en-2024#:~:text=El%20n%C3%BAmero%20de%20incendios%20entre%20p rincipios>
- https://eldeber.com.bo/dinero/sepa-cuales-son-las-leyes-incendiarias-que-siguen-vi gentes-pese-al-desastre-medioambiental_384637
- <https://www.reduno.com.bo/noticias/leyes-incendiarias-la-controversia-por-la-nor mativa-ambiental-en-bolivia-20249814559>
- <https://cnnespanol.cnn.com/2024/10/05/incendios-bolivia-destruyen-50-viviendas-beni-santa-cruz-orix/#:~:text=Los%20incendios%20forestales%20en%20los>
- <https://www.nytimes.com/es/2024/09/24/espanol/incendios-selva-amazonica-conse cuencias.html#:~:text=La%20deforestaci%C3%B3n%20y%20los%20incendios.% 20El%20r%C3%ADo>
- <https://larepublica.pe/mundo/2024/09/27/cambio-climatico-sequia-y-crimen-el-coc tel-que-incendia-sudamerica-775170>

Publicat per:

**Associació per a les
Nacions Unides
a Espanya**
United Nations Association of Spain

Amb el suport de:

**Generalitat
de Catalunya**

ANUE no fa necessàriament com a seves les opinions expressades pels seus col·laboradors.